

STÚDIUM

Ambrus Réka

A franciaországi burkaviselést tiltó törvény visszhangja az elektronikus sajtóban

- a Spiegel Online, az Al Jazeera, a Szabad Európa Rádió és a Project Syndicate weboldalainak alapján -

A francia igazságügyi minisztérium az arc ruhával való elfedését tiltó törvénytervezetét 2010. május 19-én vitatta meg a kormány. A nemzetgyűlés 335 igen szavazattal fogadta el első olvasatban. A törvényjavaslat szeptemberben került a szenátus elé, ahol szintén megszavazták. A sokak szerint alkotmányos jogokat sértő törvényre októberben bölintott rá a francia alkotmánytanács. Féléves türelmi időszak után, 2011 tavaszán fog érvénybe lépni.

Eszerint Franciaország területén semmilyen nyilvános helyen nem szabad arcot elfedő ruházatot hordani. A törvény leginkább a muzulmán kisebbség női tagjai ellen irányul, akiknek a hagyományos öltözete a burka vagy a nikáb. Ezek viselőjét 150 eurós pénzbírsággal, valamint az állampolgári tudatot és a köztársasági értékrendet erősítő tanfolyam elvégzésével sújtják. Azoknak, akik ezeknek a ruhadaraboknak a hordására kényszerítik a nőket, egy év szabadságvesztés és 30 ezer eurós pénzbüntetés járhat.

Franciaország az első olyan európai állam, ahol az ország teljes területén érvényes, ilyen jellegű tilalmat léptettek érvénybe. Muzulmán közössége a legnagyobb Európában, körülbelül 5-6 millió lelket számlál. Ezeknek azonban elenyésző része hordja a hagyományos, arcot eltakaró viseletet – mindössze kétezer.

A törvény elfogadását hatalmas vita előzte meg nemcsak a francia, hanem a nemzetközi sajtóban is. Több országban hajlanak ugyanis efféle intézkedések bevezetésére, sőt néhány államban részlegesen, önkormányzati szinten már hoztak is hasonló döntéseket. Ez utóbbira példa Barcelona. Olaszországban már 1975 óta tilos arcot elfedő öltözetet viselni a nehéz

azonosításra való tekintettel. Az Egyesült Királyságban 2006 óta vitáznak ilyen jellegű intézkedés bevezetéséről, és Hollandia is fontolgatja az országos tiltást. Belgiumban mostanra már megszavazták, míg Németországban is akad olyan politikus, aki szorgalmazná. Franciaországban 2004 óta tilos a vallási hovatartozást kifejező szimbólumok viselete az iskolákban, így a burkaé vagy a fejkendőé is. 2009. június 22-én jelentették ki, hogy a burka a nők szabadságjogait csorbítja. 2010. január 26-tól a közintézményekben és a tömegközlekedésben tilos, míg július 13-tól tiltják a közterületen való viselését is.¹

A vita olyan fogalmak köré csoportosul, mint a szabadság, az egyenlőség, az emberi jogok, a vallásszabadság, a nők jogai, az emigránsok integrációja, az iszlámellenesség, a kisebbségi kérdés és az idegenektől, a másságtól való zsigeri félelem. A legtöbb ezek közül az általam kétpólusú retorikának nevezett jelenség részeként jelenik meg. Ez azt jelenti, hogy egy adott fogalom mindkét tábor érvrendszerének kulcsfogalma lehet akkor is, ha a hozzájuk kapcsolódó érvek ellentétesek. Dolgozatom célja bemutatni ennek a vitának és problémának a lecsapódását két európai – a *Spiegel Online* és a *Szabad Európa Rádió* –, valamint egy közel-keleti – az *Al Jazeera* – online sajtótermék visszhangja szerint. Hivatkozni fogok még a *Project Syndicate* honlapján talált érdekes, személyes eszmefuttatásokra is egy-egy érvrendszer kapcsán.

Mielőtt azonban elkezdeném az elemzést, fontosnak tartom összefoglalni a szóban forgó ruhadarab szimbolikáját ahhoz, hogy a két tábor érveit elfogulatlanul tudjuk szemlélni.

A burka értékrendje

A meghatározás szerint a burka testet, fejet és arcot fedő ruházat, illetve fátyol, míg a nikáb kizárólag az arcot fedő anyagot jelenti. Perzsiában és Arábiában mindkét elnevezést használják az arcot elfedő kendőre. Ezek szigorúbb változata a chadri, egy Afganisztánban és Észak-Nyugat Pakisztánban elterjedt, a szemet rácsozott anyaggal eltakaró viselet. A francia törvények tehát ezeknek az öltözeteknek az arcot elfedő részét tiltják.

A hozzájuk kapcsolódó tipikus – magyarra pontosan nem is fordítható – értékrend alapja a „*namus*”, ami egyfajta tiszteletet, becsületet jelent a muzulmán világban. Egy férfi számára például ez azt jelenti, hogy a nő

¹ Lásd: <http://en.wikipedia.org/wiki/Burqa>, <http://islamineurope.blogspot.com/2010/05/germany-burqa-ban-inappropriate.html>

csak az övé, csak ő láthatja a maga teljességében, és a családtagok. A burkát otthon nem hordják a nők. Az utcán az a funkciója, hogy megvédje az idegen férfiak tekintetétől. Az iszlám vallás szerint egy férfinak nem szabadna más nőjére nézni, de mivel esendők, ezért a nőknek kell tenniük valamit annak érdekében, hogy ne bámulhassák meg őket. Egy férfi számára megvédeni a „*namus*”-t, a becsületet azt jelenti, hogy megvédi a tágabb család nőtagjait (nővér, anya, leány, feleség). A nő számára a „*namus*” engedelmességet, hűséget, visszafogottságot jelent, ami a ruházatban is megjeleNIK.² Egyes muzulmán törzseknél az arc „*awrah*”, vagyis úgynevezett intim testrészt, amit nem mutogatnak az utcán – mint ahogy az európai kultúrában is van a miniszoknyának vagy a dekoltázsoknak olyan foka, ami túllép az erkölcsösség határán. Ezeknél a törzseknél kötelező az arc elfedése. Hogy ez mennyire Allahtól való, vagyis előírt a Koránban, arról vannak viták. Szaud-Arábiában az arc elfedése kötelező. A shia és sunni muzulmánoknál csak Allahnak tetsző cselekedetnek számít. A Korán ugyanis biztat elfedésre, de nem egyértelműen az arc elfedésére. A Hadith-ban, mely a Mohamed prófétához kapcsolódó történetek gyűjteménye, vannak már példák az arc elfedésére is.

Az Egyiptom imámjának és a szunnita iszlám legfőbb spirituális tekintélyének tartott Muhammad Sayyid Tantawy sejk szerint „*a nikáb egy kulturális tradíció, és semmi köze az iszlámhoz*”³. Tehát nem vallási szimbólum, hanem valószínűleg a sivatagi lét maradványa, amikor egyszerűen hasznos és kényelmes viselet volt az arc eltakarása.

A Közel-Kelet országaiban is eltérő szabályrendszer uralkodik az arc eltakarását illetően. Szaud-Arábiában törvényileg nem kötelező a burka, de szokás. Azt, aki nem hordja, a vallási rendőrség zaklatja. Afganisztánban és Pakisztánban veszélynek teszi ki magát az a nő, aki nem takarja el magát. Yemenben csak tradícióként él, a fiatal lányok tinédzserkortól hordják. Ezzel szemben Szíriában tiltott az iskolákban és egyetemeken való viselése, míg Törökországban törvény kimondottan nem tiltja, de a nők nem hordják, mivel így nem tanulhatnak, és nem kapnak munkát. Tunéziában egyértelműen törvényen kívül áll a burka viselése. Iránban 1936-ban betiltották, míg 1979-től kötelezővé tették. Érdekes, hogy Izraelben az ultra-ortodox zsidó nők hordják, viszont a rabbik tiltják mint szexuális devianciát⁴.

---

2 Lásd: <http://en.wikipedia.org/wiki/Namus>

3 Lásd: <http://en.wikipedia.org/wiki/Niq%C4%81b>

4 Lásd: <http://en.wikipedia.org/wiki/Burqa>

A burkatiltás vitája – a teljesség igénye nélkül

Mint a dolgozat bevezető részében is említettem, a jelenség sajtóvisszhangját a *Spiegel Online* és a *Szabad Európa Rádió*, valamint az *Al Jazeera* honlapján megjelent hírek és riportok által fogom értelmezni. Az előbbi két portál többnyire a nyugat-európai vélemények gyűjtőhelye, míg az utóbbi az iszlám világ képviselőjeként biztosítja a probléma változatos szempontokból való ismertetését. A *Project Syndicate* oldalán eszeizstikus, filozofikus, személyes írások találhatók, s bár szám és író szerint igen kevés, ezeknek az érvrendszerét is tárgyalni fogom. A cikkek 2010-ben és 2009-ben íródtak. Bár a francia törvényt 2010. július 13-án fogadták el, már előzőleg léteztek bizonyos korlátozások, amire a sajtó hasonlóképpen reagált, mint a legújabb törvényre. Franciaország nem egyedülálló az ilyen jellegű tiltás, tehát az iszlámmellenesség már korábban, 2009-ben is a nemzetközi sajtó témája volt.

A *Spiegel Online*, a *Szabad Európa Rádió* és az *Al Jazeera* oldalán található cikkek sem jellegükben, sem számukban nem közelítik meg egymást. A *Spiegel*-ben a 2009/2010-es időszakból tizenegy (11) cikket találtam. Ezek mind riport jellegűek, átfogóan tárgyalják a problémát és pártatlanok. Mindkét oldal érveiből hoznak fel példát, szólaltatnak meg embereket és személyiségeket. A *Szabad Európa Rádió* és az *Al Jazeera* szerkezetileg hasonló. Mindkettőben többnyire hírek találhatók, de ezenkívül vannak hosszabb, „features”, „focus” vagy „inside story” kategóriába sorolt írások vagy videók. Az európai oldal tizenegy (11) hírt és három (3) jellemzést, úgynevezett „feature”-t közöl a témában. A hírek nem a megszokott, röviden informáló, célratoró írások, hanem inkább riport jellegűen, átfogóan, több szempontból tárgyalják a problémát a *Spiegel*-riportokhoz hasonlóan. Az *Al Jazeera* hírei rövid, tudósítás jellegűek, összesen huszonkettő (22) van a 2009/2010-es periódusból, legtöbbjük videóval. Ezen az oldalon látszik, hogy inkább egy televízió internetoldalaként funkcionál. A hírek között sok olyan található, amelyekben különböző, a témához kapcsolódó konkrét incidensekről tudósítanak. Az „inside story”-k az interneten a hírekhez hasonló formában jelennek meg (2 darab), de valószínűnek tartom, hogy egy, a televízióban bemutatandó műsor kedvesinálói – televíziós kifejezéssel élve teaser-jei. Ugyancsak két (2) fókusz besorolású cikket találtam, amely jellegében a másik két vizsgált weboldal híreire hasonlít: hosszúak, átfogóak és sok szempontból ismertetik a problémát. A *Project Syndicate* oldalán mindössze három (3) cikk lelhető fel az utóbbi két évből, és ezekből kettőnek a szerzője is azonos. Az írások nagyrészt a francia problémával foglal-

koznak, de vannak közöttük olyanok, amelyek a belga tiltással vagy a holland tiltás tervével foglalkoznak, illetve politikusokat szólaltatnak meg.

Mivel ezek az oldalak formailag és a cikkek számát tekintve ennyire különböznek, nem tartok megfelelőnek egy mennyiségi elemzést. Eleinte úgy gondoltam, hogy portálonként vizsgálom a különböző témák előfordulásának gyakoriságát, de ez nem célravezető ebben az esetben, mivel az eredmény óhatatlanul is a cikkek számának függvényében alakulna. Véleményem szerint az elemzést kizárólag a kulcsfogalmak mentén kell felépíteni. Szinte minden kulcsfogalom két ellentétes érvrendszerrel eredményez. Példaként említem röviden a „szabadság” fogalmát, melyet a burkát ellenzők úgy értelmeznek, hogy egy ilyen ruhadarabot hordó nő „kétlábton járó börtön”,⁵ akire rákényszerítik ezt a viseletet. A burkapártiak viszont a szabadságot úgy értelmezik: a nők nem korlátozhatóak abban, hogy mit vegyenek fel, tehát burkát is hordhat, akinek úgy tetszik.

Dolgozatom következő része az ilyen ellentétpárokat vizsgálja. Céлом az, hogy bemutassam, hogyan értelmeződik vagy hogyan értelmezhető egy bizonyos fogalom, és ez hogyan alakít egy két világot elválasztó vitát a sajtóban. Az elfogódottságra utaló jelek nem számszerűsíthetők ebben az esetben, mivel a cikkek – kivéve a *Project Syndicate* írásait – a professzionális újságírás „gyöngyszemei”: pártatlanok(nak tűnnek) és sokoldalúak. A nyelvezet az egyetlen olyan elem, amely ebben az esetben utalhat a sajtótermék vagy az újságíró álláspontjára, és ezt jelezni is fogom bármelyik cikk kapcsán.

1. Az egyéni szabadság

A szabadság fogalma jelenik meg a legkomplexebb elemként a burka-vitában. Mindkét pártnak ez a fő érve. Több fajtája van, úgy mint ebben az esetben az egyéni szabadság, vallásszabadság vagy akár az egyenlőség, illetve a női szabadságjogok. Először az egyéni szabadságról írok. Bár a kulcsfogalmak rendszere kapcsolódó, sőt egymást gerjesztő, a nagyobb áttekinthetőség érdekében kategorizálni fogom ezeket.

Mivel a szabadság a modern polgári társadalom egyik alapértéke, ebben a vitában is a nyugati fél hozta fel elsőnek. A hagyományos muszlim társadalmak ugyanis nem a nyugati típusú szabadságjogok betartásáról ismertek. Azok a személyiségek vagy szervek, melyek az egyéni szabadság alapján

---

⁵ Lásd: http://www.rferl.org/content/Belgium_Lawmakers_Vote_To_Ban_Wearing_Full-Face_Veil_In_Public/2028503.html

követelik az arcot eltakaró ruházat törvényileg való tiltását, azzal érvelnek, hogy a muzulmán nőknek egy európai országban ugyanolyan szabadoknak kell lenniök, mint a többi nőnek. Nem kényszeríthetők senki által arra, hogy diszkriminatív, megbélyegző öltözékben járjanak. Ők maguk sem választhatják ezt az öltözéket, ha már egy szabad szellemiségű államban élnek – a burka hordása ugyanis a nyugati ember szemében az elnyomást jelenti. Azt sugallja, hogy az illető valakinek a tárgyszerű tulajdona. Ezzel elszigetelődik az ország többi lakójától, szellemiségétől, tehát akár ellenségként is kezelhető.⁶ A belga liberális párt álláspontja szerint a burkát hordó nő egy „két lábon járó börtön”.⁷ A Brit Muzulmánok a Szekuláris Demokráciáért Egyesület vezetője, Shaaz Mahboob szerint sincs a nikábnak helye a demokráciában.⁸ Ő is diszkriminációnak tartja, melynek az iszlám értékekhez semmi köze. Többek közt azt is hangoztatja, hogy az a fedetlen ember, aki egy fedett arcú nővel beszél, kommunikációs szempontból kiszolgáltatott és korlátozott, mivel nem tudja értelmezni a másik nonverbális jelzéseit. Ebben az esetben a fedetlen arcú az elnyomott. Az európai férfit inzultáló szokásnak tartja a burkaviselést, mivel eredetileg az volt a célja, hogy a nő látványa ne zavarja meg a férfiembert. A nyugati férfi azonban már meg van szokva a nő látványával, tehát azt feltételezni róla, hogy egy fedetlen nőtől megzavarodik, sértő.

Azok a muzulmánok, akik a burka viselése ellen buzdítanak, azt vallják, hogy az arcot eltakaró öltözéknek nincs köze az iszlámhoz. Ekmeleddin Ihsanoglu, az Iszlám Tanács Egyesület (OIC) elnöke szerint a burkának szintén nincs köze az iszlámhoz, és ő személy szerint ellenzi is, de ennek törvényileg való tiltását nem tartja Európához méltónak. Azt követeli az Európai Uniótól, hogy álljon a szabadság és a tolerancia pártjára.⁹

A másik fél tradicionális muszlimszempontból itéli meg a helyzetet – vagyis a burka hasznos, sőt némelyek szerint nélkülözhetetlen. Diskurzusuk idomult a nyugatihoz. Az egyéni szabadság témakörében méltó ellenfélként mutatkoznak be. Szerintük az állam nem szólhatna bele abba, hogy a nők mibe öltözzenek – az ilyen intézkedés korlátozza a személyes szabad-

---

6 A franciák által felsorolt okok között az egyéni szabadság kérdése is megtalálható, itt: http://www.rfperl.org/content/France_To_Ban_Full_Islamic_Veil_From_Public_Spaces/2020357.html

7 Lásd: http://www.rfperl.org/content/Belgium_Lawmakers_Vote_To_Ban_Wearing_Full-Face_Veil_In_Public/2028503.html

8 Lásd: <http://english.aljazeera.net/focus/2010/01/201012515127437808.html>

9 Lásd: http://www.rfperl.org/content/Islamic_Organization_Leader_Warns_Of_Intolerance_Islamophobia/2036139.html

ságjogaikat.¹⁰ Mások – például egy brit muzulmán nő – szerint a nikáb a személyes identitás része,¹¹ és egy szabad társadalomban ezt nem vehetik el tőle. Egy tíz éve nikábot hordó algériai származású francia állampolgár szerint a „Franciaország, szabadság, egyenlőség, testvériség – egy nagy hazugság”. Ő úgy érzi magát, mint egy diktatúrában.¹² Egy 22 éves nő szerint a burka egyáltalán nem támadás az identitásuk vagy a méltóságuk ellen, hanem szabad választás eredménye. Az hordja, aki akarja.¹³ A muzulmán nők szabadnak érzik magukat a burkában, mert a férfiak nem úgy méregetik őket az utcán, mint egy darab húst. A burkában nincs megfelelési kényszer: a nőknek nem kell, hogy olyan testük legyen, mint a címlaplányoknak. E szerint a felfogás szerint egy miniszoknyás hölgy sokkal kevésbé szabad, mint egy burkát viselő, mivel állandóan meg kell felelnie az aktuális szépségmodellnek.¹⁴

A francia érv, mely szerint a mindent eltakaró fátyol a köztársaság értékrendjével ellentétes, a muzulmán közösségben nagy dühöt váltott ki. Az *Al Jazeera* egyik olvasói véleménye szerint talán az jobb lenne, ha a muszlim nők a francia értékrend szerint félmeztelenül vagy meztelenül mutogatnák magukat pénzért vagy figyelemfelkeltés céljából?¹⁵

Az érvek egyre inkább a végletekig tolódnak. A „két lábon járó börtön” és a fenti megállapítás egyformán szélsőséges és igaztalan. Lássuk, mit mond a vallás.

2. A vallásszabadság

A vallásszabadság érvét értelemszerűen a muzulmánok hozták fel az arcot takaró viselet védelmére. Azok számára, akik ezt a ruhadarabot hordják, ez a szokás alapvetően az iszlámhoz kötődik, és a vallási-etnikai hovatartozás nyílt kifejeződése.

---

10 Lásd: <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,692212,00.html> , <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,702668,00.html> , http://www.rferl.org/content/French_Parliament_Set_To_Vote_On_Veil_Ban/2098375.html

11 Lásd: <http://english.aljazeera.net/focus/2010/01/201012515127437808.html>

12 Lásd: http://www.rferl.org/content/French_Cabinet_To_Get_Veil_Ban_Bill/2046609.html

13 Lásd: http://www.rferl.org/content/Belgium_Lawmakers_Vote_To_Ban_Wearing_Full-Face_Veil_In_Public/2028503.html

14 Lásd: <http://www.project-syndicate.org/commentary/wolf3/English> - bár ez egy 2008-as cikk, az érvek tökéletesen logikusak és beleillenek a témába

15 Lásd: <http://english.aljazeera.net/focus/2010/01/2010128162550403843.html>

Franciaországban a szekuláris társadalmat védő első intézkedés az volt, hogy az állami iskolákban 2004-ben megtiltották a vallási szimbólumok hordását: úgy a kendőt vagy a burkát, mint a nyakban lógó keresztet. A következő lépés már az arcot elfedő kendő tiltása volt az ország minden közterületén. Habár a franciák tagadják, hogy ez lenne a céljuk, a muzulmán vezetők szerint a közösség úgy érzi, hogy a tiltás az iszlám ellen irányul, és visszaüthet.¹⁶ Hogy ezt a vádat kivédje, érvként a francia fél felhozhatott volna más, nem vallási okokat, például a közbiztonság kérdését – mint az 1975-ös olasz törvény esetében. Ekkor azonban csakis ezzel kellett volna érvelniük a politikusoknak, nem pedig az iszlámra jellemző női elnyomással, szekuláris társadalomellenességgel, szabadságkorlátozással, egyenlőtlenséggel. A burkatiltás tulajdonképpen iszlámellenes intézkedés, bár hátsó oka és szándéka nem a megbélyegzés és elnyomás, hanem az integráció. Erről viszont majd az adott alpontban beszélek.

A francia érv az, hogy a törvény nem korlátozza a vallásszabadságot, hiszen az 5 millió muszlimból csak kétezer hordja, míg a többiek is feltehetően hívők. A burka tehát bizonyára nem is vallási szimbólum, hanem a társadalomtól való elhatárolódás kifejezője. Más logika szerint éppen a tiltás biztosítja a vallás- és egyéb jellegű szabadságokat azáltal, hogy a muszlim nők fedetlenül nem érezhetik magukat megbélyegezve a vallásuk miatt.¹⁷

Az iszlám érv az, hogy a burka hordása alapkövetelmény egy mélyen hívő, muzulmán nő számára, s ha ezt nem teheti meg, korlátozzák a vallása gyakorlásában.

A életet a Francia Köztársaságban „meztelen arccal élők” – jelentette ki Michèle Alliot-Marie, francia igazságügyminiszter. Ehhez a kijelentéshez csatlakoztak olyan feminista mozgalmak, baloldaliak és konzervatívok, akik féltik a kontinens keresztény szellemiségét. A burka tolerálását az iszlám fundamentalizmus fenyegetéseként élik meg.¹⁸ Ők azok, akik nyíltan támadják az iszlámot, s így a vallás gyakorlásának szabadságát is.

A vita azonban nem ilyen egyszerű: a hivatalos álláspont szerint senkinek nem sérül semmilyen joga. Hassen Chalgoumi, Franciaország legismertebb imámja szintén burkaellenes köztársaságpárti. Az ő érveit használta fel Sarkozy is, mely szerint „a burka nem vallási jelvény, hanem az alávetett-

---

16 Lásd: http://www.rferl.org/content/French_Cabinet_To_Get_Veil_Ban_Bill/2046609.html

17 Lásd: http://www.rferl.org/content/France_To_Ban_Full_Islamic_Veil_From_Public_Spaces/2020357.html

18 Lásd: <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,707251,00.html>

ségé”¹⁹. A muszlim pap egyetért a burka törvényileg való tiltásával, sőt a muzulmánokat a zsidókkal való összebékítő beszédeiről is híres – ezért állandó életveszélyben is van vallása szélsőséges gyakorlói miatt.²⁰

Rajta kívül a demokratikus értékeket képviselő, már korábban említett Shaaz Mahboob és Ekmeleddin Ihsanoglu véleménye szerint sem korlátozódik a vallásszabadság, mivel a burka nem vallási szimbólum. Igaz, az OIC elnöke szerint a tiltás diszkrimináló, de nem vallási, hanem inkább faji és értékrendi szempontból.

3. A női szabadság és az egyenlőség

Bár érvrendszere szorosan kapcsolódik a fentebb említett szabadságokéhoz, azért tartom fontosnak ezt is megemlíteni, mert a francia kormány egyik érve éppen a női méltóságra apellál. Eszerint a burka engedélyezésével a női méltóságot tiporják el.²¹ Ez nem megengedett viselkedésmód egy szabadságra, egyenlőségre, testvériségre alapozó társadalomban. Vagyis az iszlám nem sajátítja el a francia értékeket, kirekeszti a nőket, ezzel semmibe véve az egyenlő bánásmódhoz való jogukat. Ez utóbbi Luc Chatel tanügyminiszter véleménye.²² A muszlim nőknek egyenlőeknek kell lenniük a társadalom többi tagjával, legyenek azok férfiak vagy fedetlen nők.

A muzulmán közösség szintén a nők jogaira hivatkozva védekezik. Szerintük ez a törvény veszi semmibe a méltóságukat, kisgyerekeként kezelve őket. Arra utal, hogy egy nő nem képes eldönteni szabad akaratából, mibe öltözzön.

Egy 2009-es cikk a *Szabad Európa Rádió* honlapjáról a történelem távlatából elemzi a burka-problémát. Azt az iráni esetet hozza fel például, amikor két generáció alatt kétszer változott az erre vonatkozó törvény. 1936-ban tiltották a viselését, míg 1979-től kötelezővé tették. A szerző szerint az alapp probléma nem az, hogy hordhatják-e vagy sem a nők ezt az öltözeti cikket, hanem az, hogy ezt politikailag próbálják meghatározni – függetlenül attól, hogy a szekuláris Franciaországról vagy a taliban uralomról van szó. A nőknek így is, úgy is sérülnek a jogaik. Egy iráni-amerikai író, Azadeh Moaveni szerint a nők mindkét esetben fel voltak háborodva, hogy

19 Lásd: http://www.rferl.org/content/French_Panel_To_Call_For_Partial_Burqa_Ban/1939725.html

20 Bővebben lásd: <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,690303,00.html>

21 Az okokért lásd: http://www.rferl.org/content/France_To_Ban_Full_Islamic_Veil_From_Public_Spaces/2020357.html

22 Lásd: http://www.rferl.org/content/French_Cabinet_To_Get_Veil_Ban_Bill/2046609.html

az állam szabja meg, mit vehetnek fel. Fatemeh Haghightjou, az iráni parlament volt tagja szerint a politika sokszor határozza meg, hogy mit hordjanak a nők, de ők maguk egyetértenek abban, hogy ez a magánügyük. Muriniso Alizoda, egy tadzsik újságíró és női aktivista a burquini kapcsán jelenti ki, hogy a női jogok semmibevétele akkor történik, amikor a hagyományos bikini felkelti a férfiak vágyát. A burquini nem kelt vágyat, tehát nem vét a női méltóság ellen.²³

Egy másik érv a burka mellett az, hogy a nők önmeghatározási jogát sérti a tiltás. Egy muzulmán nő ugyanis ezzel a ruházattal fejezi ki női mivoltát.

A *Project Syndicate* egyik cikke azt kifogásolja, hogy a tiltás jogi alapú, vagyis megszegése törvénytértésnek minősül. Igaz, hogy a burka nem talál egy európai társadalomba, de a szerző szerint ezt másképpen is lehetne szabályozni, például öltözködési szabályzattal, úgynevezett „dress code”-dal. Végül is a tanároknak sincs törvényileg tiltva, hogy bikiniben tartsák az óráikat, mégsem öltöznek így. Attól, hogy ez a muszlim szokás többeknek nem tetszik, nem azt jelenti, hogy törvényileg kellene tiltani.²⁴

4. A kisebbségi kérdés és az integráció

Ezek a kulcsfogalmak már sokkal közelebb állnak a probléma valódi gyökeréhez. Egy kormányzatnak akkor van könnyű dolga, ha a társadalom egységes vagy minél kevesebb benne a törésvonal. A muszlim kisebbség pedig szokásaiban, sőt kinézetében is elhatárolódik a francia társadalom standardjától. A burkatiltó törvénnyel valószínűleg egy ilyen választófalat próbálnak ledönteni. A kérdés az, hogy egy formai jellegzetesség eltüntetésével mennyire változik meg a muzulmánok hozzáállása a francia szekuláris értékekhez, vagyis mennyire integrálódik kulturálisan is az iszlám kisebbség.

A másik kérdés az, hogy miért akarjuk őket integrálni? Mi az, amit jelképeznek, és ez miért nem tetszik nekünk, vagy miért érezzük fenyegetőnek? Egy régebbi *Project Syndicate* cikk szerint a francia köztudat és kisebbségpolitika a nyomort a vallással azonosítja – az USA-tól eltérően, ahol a faj a nyomor kifejezője.²⁵ A romániai köztudatban ezt a szerepet a nemzetiség és faj azon keveredése jelenti, amit romáknak hívunk. Ezek a csoportok más szabályrendszer alapján élnek, mint a többség, ezért az utóbbi fenyegetve érzi magát általuk.

23 Lásd: http://www.rferl.org/content/Bans_Burqinis_And_Bad_Hijab/1872428.html

24 Lásd: <http://www.project-syndicate.org/commentary/buruma34/English>

25 Lásd: <http://www.project-syndicate.org/commentary/cohen2/English>

A törvényt támogatók az integráció kapcsán azt hangoztatják, hogy ezek a nők nem tudnak elvegyülni a társadalomban, ha ennyire hangsúlyozzák a másságukat. Másságuk ebben az esetben szorosan összefügg a már említett szekuláris francia köztársasági értékekkel: a szabadsággal és az egyenlőséggel. Ebből a gondolatmenetből következik, hogy aki nem hasonlóan külsőleg is az elvárásokhoz, az nem osztja az ország értékrendjét, tehát fenyegető jelenség, és ellenségként kell kezelni. Silvana Koch-Mehrin, a Német Szabad Demokraták európai parlamenti képviselője szerint Európa-szerte be kellene tiltani a burkát, mert nem egyezik a nyugati eszmékkal.²⁶ A *Spiegel* egyik cikke azt tükrözi, hogy sok embernek szintén ez a véleménye: a muszlimok az európai kultúra egyik legfontosabb elemét, az egyén tiszteletét nem ismerik el.²⁷ Az *Al Jazeera* egy spanyol olvasó véleményét hozza fel az integráció kapcsán, aki szerint a saját országában mindenki úgy öltözik, ahogy akar, de ha valahol máshol van, be kell tartania a szabályokat. Egy amerikai olvasó szintén osztja ezt a nézetet – amikor az európai nő költözik muzulmán országba, neki is kötelező a fátyol.²⁸

Az igazság az, hogy egy burkát viselő hagyománytisztelő nő biztosan nem szenved attól, hogy őt nem fogadja be a többségi társadalom. Ők tényleg a másságukat hangsúlyozzák ezzel. Az egyéni szabadság fogalmának tárgyalásakor egy muszlim nő azt vallotta, hogy a burka az identitás meghatározás része. Ez tényleg így van, de a többségnek ez a kifogása is. A valós probléma ott rejtőzik, hogy a francia politikusok úgy vélik, egy ilyen tiltással bekövetkezik az integráció: a nő leveti a burkát és ezzel a neveltetését is kitörli az agyából. Egy *Spiegel* cikk szerint ez a törvény felületi kezelés egy olyan problémára, amit a francia társadalom nem tud kezelni. Az igazi börtön ugyanis nem a ruházat, hanem a beléjük nevelt értékrendszer.²⁹

A tiltás ellen szól Ian Buruma cikke a *Project Syndicate* honlapjáról is. Véleménye szerint a törvénnyel azt fogják elérni, hogy a burkát hordó nők nem mennek majd közösségbe – így az egész integrációs terv csődöt mond, sőt csak erősíti az izolációt. Egyetért a francia szocialistákkal, akik szintén nem szeretik a burka látványát és az értékrendszert sem, amit képvisel, de nem törvényi tiltással oldanák meg a problémát. Nehéz dolog egyensúlyt teremteni a közvélemény és az egyéni szabadságjogok betartása között. Pél-

26 Lásd: http://www.rferl.org/content/French_Cabinet_To_Get_Veil_Ban_Bill/2046609.html, vagy http://www.rferl.org/content/European_Parliamentarian_Calls_For_Europe-Wide_Burqa_Ban_/2030488.html

27 Lásd: <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,707251,00.html>

28 Lásd: <http://english.aljazeera.net/focus/2010/01/2010128162550403843.html>

29 Lásd: <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,687105,00.html>

dául a homoszexuálisokat sem szeretik sokan, mégsem tiltják őket törvényesen ettől a gyakorlattól. A muszlim nők ügyében legjobb lenne semmit sem csinálni, hanem egyszerűen együtt élni vele – lehet humorosan kezelni vagy az oktatás által formálni a neveltetést, míg az öltözéket bizonyos helyzetekben előírásokkal irányítani.³⁰

Peter Heine, az iszlám tudományok német professzora szerint Németországban nem lenne célravezető egy ilyen tiltás, mert a burkát úgyszólván nagyon kevesen viselik. Akik pedig hordják, nem vetnék le, hanem inkább otthon ülnének és ez méginkább társadalmi szakadáshoz vezetne.³¹

A vitában az integráció az egyetlen olyan kulcsszó, amelyhez csak nem-muzulmánok szólnak hozzá. Innen is látszik, hogy a muszlimok nagy részének nem célja az integrálódás.

5. Terrorizmus és közbiztonság

A terrorista támadások elhárítása és a nagyobb közbiztonság érdekében is történik az új törvény bevezetése. Amennyire logikus ez az érv, annyira kevésbé vitatott a vizsgált honlapokon. Úgy tűnik, a közbiztonság érvevel nem nagyon mer senki kikezdeni.

A törvényt pártolók azt tartják, hogy a burka azért veszélyes ebből a szempontból, mert az ember felismerhetetlen benne. A fátyol mögött bárki rejtőzhet: férfi, terrorista, tolvaj – azonosíthatatlanul. A pontosság kedvéért meg kell jegyezni, hogy a törvény az arcot elfedő ruházatot tiltja, nem kifejezetten az iszlám viseletet. Ideértendő tehát elvileg a símaszk vagy a bukósisak is. Az 1975-ös olasz törvény pont ilyen esetek elkerülésére született. Ha kizárólag a közbiztonságra hivatkozott volna a francia politikai diskurzus, valószínűleg nem kavart volna ekkora vitát.

Bár a belgák szerint egyre nő Belgiumban a burkát viselő nők száma, és ez veszélyes lehet a közbiztonságra, Franciaországról nincsenek ilyen hírek. Ott csak kétezer nő hordja az 5–6 milliós muszlim közösségből. Ezért a törvényt ellenzők nem is tartják szükségesnek egy ilyen tiltás bevezetését a közbiztonság ürügyén. Ian Buruma szerint a terrorizmus ellen sokkal jobban fel lehet venni a harcot a törvénytisztelő muzulmánokkal egyetemben és nem velük szemben. Az iszlámmellenes megnyilvánulások nem biztonságosabbá, hanem veszélyesebbé teszik Európát.³² Isabelle Praille, a Belga Muzulmánok Egyesületének alelnöke szerint a muszlimoktól való félelem

30 Lásd: <http://www.project-syndicate.org/commentary/buruma34/English>

31 Lásd: <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,674390,00.html>

32 Lásd: <http://www.project-syndicate.org/commentary/buruma42/English>

erőszakhoz vezethet.³³ Mohamed Bechari, a Francia Muzulmánok Nemzeti Szövetségének elnöke szerint a burkatiltás határozottan iszlámellenes törvény, melyet a választások miatt találtak ki³⁴.

6. Iszlamofóbia. Politikai húzás?

Meglepő adat, hogy a franciák 80%-a ért egyet a burkatiltó törvénnyel, míg a németek 71%-a, a britek 62%-a és a spanyolok 59%-a támogatna hasonlóan a saját hazájában.³⁵

Ehhez mérten a nyugat-európai országokban megjelentek olyan szélsőséges populista pártok, melyek az idegenek ellen agitálnak – ilyen például Hollandiában Geerts Wilders pártja, a Holland Szabadság Párt, Dániában a Pia Kjaersgaard vezette Dán Néppárt és Svédországban Jimmy Akesson Svéd Demokratái. Ők nyíltan vállalják iszlámellenességüket, és retorikájuk hangsúlyát a nyugati értékek megőrzésének fontosságára és a szélsőséges iszlám fundamentalizmus elterjedésének veszélyére helyezik. Sajnálatos módon az ő politikájuk a határokon túlra is átnyúlik. Wilders népszerű előadó a németországi és a brit jobboldali és iszlámellenes gyűléseken.³⁶ Más pártok képviselői is átvették ezt a retorikát – például Silvana Koch-Mehrin a Német Szabad Demokratáktól vagy a francia UMP.

A burkatiltás egy ilyen irányultságú Európának a törvénye. Mivel nem elszigetelt francia jelenség, világosan összefügg a populista pártok jelenlétével a nemzetközi politikai porondon. Ezek megjelenését például a *Szabad Európa Rádió* egyik évről-cikke a gazdasági válsággal összefüggésben magyarázza. A válság miatt az emberek elveszítik a munkahelyüket és a szociális juttatásaikat, s valakire kell haragudniuk emiatt. Bűnbakot kell keresni, és a legkézenfekvőbb ebből a szempontból a népesebb iszlám közösség. A cikk írója szerint, ha 2009 a gazdasági válság éve volt Európában, úgy 2010 szlogenje az „idegenek, menjetek haza”.³⁷ A nacionalista populista pártok nem tesznek mást, mint megnevezik az ellenséget, aki miatt a nyugati eszméket képviselő polgár egzisztenciálisan veszélyben van. Könnyű megol-

33 Lásd: http://www.rferl.org/content/Belgium_Lawmakers_Vote_To_Ban_Wearing_Full-Face_Veil_In_Public/2028503.html

34 Lásd: http://www.rferl.org/content/French_Panel_To_Call_For_Partial_Burqa_Ban/1939725.html

35 Lásd: http://www.rferl.org/content/French_Parliament_Set_To_Vote_On_Veil_Ban/2098375.html, vagy <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,706446,00.html>

36 Lásd: <http://www.project-syndicate.org/commentary/buruma42/English>

37 Lásd: http://www.rferl.org/content/immigration_economic_worries/2257852.html

dást kínálnak, mely érzelmileg megnyugtatja a választót: azzal, hogy megtalálta a „felelőst”, már nem a saját bajára és a gazdasági válságra figyel, hanem elfoglalja magát a gyűlölettel.

Sarkozyt sokan vádolják azzal, hogy a választások miatt hozta meg a burkaellenes törvényt, a szélsőjobb szavazatainak reményében.³⁸ A baloldaliak rasszistának nevezik a francia kormányt. Viviane Reding, európai igazságügyi megbízott perrel fenyegette Franciaországot, míg Thornbjorn Jagland európai tanácsos szerint „a többségnek nincs joga alapvető emberi jogaitól megfosztani a kisebbséget.”³⁹

Mennyire pártatlan a pártatlannak tűnő sajtó?

Mint a bevezetőben írtam, alapvetően pártatlanok a vizsgált cikkek az *Al Jazeera*, a *Spiegel* és a *Szabad Európa Rádió* esetében. Ez azt jelenti, hogy a burkatiltás ellen és mellett is hoznak fel érveket. A kulcsfogalmak pro és kontra aspektusait egymás mellett is tárgyalják, sőt összefűzik, ellentétpárba állítják. A megszólaltatott politikusok és az utca népe mindkét érv képviselői közül kerülnek ki.

Ez azonban csak a látszat. A *Spiegel* tizenegy cikke közül négy mégiscsak elfogultnak tekinthető. Az egyik egy személyes eszmefuttatás egy Yassin Musharbash nevű újságírótól, aki egyértelműen a törvény ellen foglal állást. Szerinte ezzel nem oldják meg a kisebbségi kérdést, és az igazi börtöne ezeknek a nőknek nem a ruha, hanem a felfogásuk, neveltetésük.⁴⁰ Ezenkívül találtam két interjút a két ellentétes eszmét képviselő személyiségtől: az egyik Thornbjorn Jagland európai tanácsos, aki egyértelműen a burkatiltás ellen foglal állást, a másik Geert Wilders, a Holland Szabadság Párt elnöke, aki nyíltan iszlám- és bevándorlóellenes. Míg a riporter tisztelettel bánik az előbbivel, az utóbbinak piszkálódó, vádló kérdéseket tesz fel.⁴¹ Ebben a kontrasztban látszik igazán, melyik oldalon áll a *Spiegel*. Vé-

38 Lásd: http://www.rferl.org/content/French_Parliament_Set_To_Vote_On_Veil_Ban/2098375.html

39 Lásd: http://www.rferl.org/content/French_Senate_To_Vote_On_Ban_Of_FaceCovering_Veils/2157025.html illetve <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,700647,00.html>

40 Lásd: <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,687105,00.html>

41 Az interjút Thornbjorn Jaglanddal lásd: <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,700647,00.html>

Az interjút Geert Wildersszel lásd: <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,727978,00.html>

gül találtam egy cikket Hassen Chalgoumiról, a híres burkaellenző, Sarkozy érveit hangoztató imámról. Mindenképpen elfogultnak tartom, csupa szentimentalizmus. A muszlim papot hősként, a legfelsőbb jó forrásaként állítja be. Bár megemlíti a burka-vitát is, nem ez a fő témája, hanem inkább azt sugallja, hogy vannak békés, törvénytisztelő muszlim polgárai is Franciaországnak. A burka-vitához nincs sok köze, de kifejezetten iszlámpártoló cikk.⁴²

A *Szabad Európa Rádió* tizennégy írása közül egy 2010 decemberében írt cikk hívta fel a figyelmet az Európában elharapódzó idegengyűlöletre. Ennek sok más jele mellett megemlíti a francia burkaellenes törvényt is.⁴³

Az *Al Jazeera* cikkei a legpártatlanabbak: a huszonkét hír tényközlő, míg a két riport⁴⁴ alapja a két tábor véleményének és indokainak bemutatása.

A *Project Syndicate* mindhárom írása a burkatiltás ellen foglal állást, míg a témába vágó másik három, régebbi cikke is ezt a szemléletet tükrözi. Ők tehát állást foglalnak, de mint a bevezetőben is említettem, egy külön kategóriának számítanak. Cikkeik szubjektívek, az írók személyes véleményén alapulnak.

A francia burkatiltó törvény visszhangja tehát sokrétű: a pártatlannak látszó sajtó csak a felületes olvasó számára tűnik pártatlannak, míg az esszeisztikus vélemények sok olyan összefüggésre világítanak rá, ami kizárólag a hírek olvasásával nem fogalmazódik meg az emberben. Érdekes felismerés, hogy míg a nyugat-európai sajtó a burkatiltás ellen – vagyis a saját társadalmá által hozott törvény ellen – foglal állást, addig az *Al Jazeera* csak hír és beszámoló jelleggel tudósít honlapján az európai iszlámot érintő problémáról.⁴⁵ A sajtó még megmaradt a nyugati liberális eszméknél, míg a politikai napirendet egyre inkább befolyásolja a szélsőjobboldali álláspont.

---

42 Lásd: <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,690303,00.html>

43 Lásd: http://www.rferl.org/content/immigration_economic_worries/2257852.html

44 Lásd: <http://english.aljazeera.net/focus/2010/01/201012515127437808.html> és <http://english.aljazeera.net/focus/2010/01/2010128162550403843.html>

45 Érdekes lenne az *Al Jazeera* tévéadó ilyen jellegű műsorainak vizsgálata. Valószínűleg ott fel lehetne fedezni egy bizonyos álláspontot.

Irodalom

AL JAZEERA - „News”

<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/11/2010114195845719993.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/10/2010108113056514496.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/09/2010930175521991437.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/09/2010914184958118128.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/09/201091481313601487.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/07/20107181778114793.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/07/2010713144852665644.html>
<http://english.aljazeera.net/video/europe/2010/07/201071473718989145.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/07/20107138349967607.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/07/20107694226411295.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/07/20107616914184430.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/05/201051911313208338.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/05/2010519141951570633.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/05/20105122430788700.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/04/2010430191650342628.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/04/2010429195027981564.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/04/201042294915622331.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/04/20104224838700832.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/04/201042113113654415.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/03/2010331153312873188.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/03/20103811254700758.html>
<http://english.aljazeera.net/news/europe/2010/01/20101269170257444.html>

AL JAZEERA- „Inside Story”

<http://english.aljazeera.net/programmes/insidestory/2009/06/200962513511368820.html>
<http://english.aljazeera.net/programmes/insidestory/2010/07/20107614494281795.html>

AL JAZEERA - „Focus”

<http://english.aljazeera.net/focus/2010/01/201012515127437808.html>
<http://english.aljazeera.net/focus/2010/01/2010128162550403843.html>

PROJECT SYNDICATE

Buruma, Ian: The New French Fashion in Civil Rights. 2010. <http://www.project-syndicate.org/commentary/buruma34/English>

- Buruma, Ian: Europe Turns Right. 2010. <http://www.project-syndicate.org/commentary/buruma42/English>
- Cohen, Daniel: Veils of Ignorance. 2004. <http://www.project-syndicate.org/commentary/cohen2/English>
- Moisi, Dominique: Europe's Fearful Natives. 2010. <http://www.project-syndicate.org/commentary/moisi50/English>
- Teitel, Ruti: The Veil Wars. 2001. <http://www.project-syndicate.org/commentary/teitel1/English>
- Wolf, Naomi: Veiled Sexuality. 2008. <http://www.project-syndicate.org/commentary/wolf3/English>

RADIO FREE EUROPE- „News”

- http://www.rferl.org/content/Purported_Bin_Laden_Tape_Threatens_France_on_Afghan_War_Veil_Ban/2202886.html
- http://www.rferl.org/content/French_Senate_To_Vote_On_Ban_Of_FaceCovering_Veils/2157025.html
- http://www.rferl.org/content/French_Parliament_Set_To_Vote_On_Veil_Ban/2098375.html
- http://www.rferl.org/content/French_Cabinet_To_Get_Veil_Ban_Bill/2046609.html
- http://www.rferl.org/content/Islamic_Organization_Leader_Warns_Of_Intolerance_Islamophobia/2036139.html
- http://www.rferl.org/content/European_Parliamentarian_Calls_For_EuropeWide_Burqa_Ban_/2030488.html
- http://www.rferl.org/content/Belgium_Lawmakers_Vote_To_Ban_Wearing_Full-Face_Veil_In_Public/2028503.html
- http://www.rferl.org/content/France_To_Ban_Full_Islamic_Veil_From_Public_Spaces/2020357.html
- http://www.rferl.org/content/Belgian_Parliamentary_Panel/1999090.html
- http://www.rferl.org/content/French_Panel_To_Call_For_Partial_Burqa_Ban/1939725.html
- http://www.rferl.org/content/French_Ruling_Party_Plans_Bill_On_Broad_Burqa_Ban/1911139.html

RADIO FREE EUROPE - „Features”

- http://www.rferl.org/content/immigration_economic_worries/2257852.html
- http://www.rferl.org/content/Bans_Burqinis_And_Bad_Hijab/1872428.html
- http://www.rferl.org/content/Interview_Muslim_Fashion_Designer_Discusses_The_Burqini/1872438.html

SPIEGEL ONLINE

<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,727978,00.html>

<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,707251,00.html>

<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,706446,00.html>

<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,702668,00.html>

<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,700647,00.html>

<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,692212,00.html>

<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,690303,00.html>

<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,687105,00.html>

<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,674390,00.html>

<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,675164,00.html>

<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,643490,00.html>

Egyéb források:

<http://islamineurope.blogspot.com/2010/05/germany-burqa-ban-inappropriate.html>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Namus>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Niq%C4%81b>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Burqa>